

Text 1 (Pokračování)

Kras a Punkva

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a ačkoli dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela nejasný, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako popisné, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku. Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový protiklad ke slovesu *vznikati*.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, kulturní. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, pojmenování vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, jeskyněmi, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová území ztvárněná do typické podoby k nám na *Moravu*, ale i do jiných končin v *Čechách* i na *Slovensku*. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

III. Tvoření slov a rozbor stavby slova

1. Rozhodněte, zda jsou tučně vylisovaná slova motivovaná, nebo nemotivovaná.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, **kulturní**. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, **pojmenování** vápencového **pohoří** na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, **jeskyněmi**, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný **název** pro vápencová **území** ztvárněná do **typické** podoby k nám na **Moravu**, ale i do jiných končin v *Čechách* i na *Slovensku*. Teprve pak se stalo **součástí novodobých** vlastních jmen.

2. a) Z prvního odstavce vypište přídavná jména, která považujete za motivovaná odvozená. Napište je vždy v 1. pádě jednotného čísla.

b) Rozdělte je na přídavná jména odvozená:

- od podstatných jmen:
- od sloves:
- od přídavných jmen:

3. Vypište z celého úvodního textu přídavná jména ve 2. nebo 3. stupni:

- 2. stupeň:
- 3. stupeň:

4. Vypište z celého úvodního textu slova složená. Rozdělte je podle příslušnosti ke slovnímu druhu. Napište je vždy v 1. pádě jednotného čísla.

- a) podstatná jména:
- b) přídavná jména:

5. V textu se hovoří o dvou slovesech, jejichž základem je zřejmě dnes již neexistující slovo **nikat* (**nikati*): *vznikati*, *ponikati*.

a) Nahraďte archaické sloveso *ponikati* slovesem ze současné češtiny.

b) Která další slova v současné češtině mají základ *nikat (*niknout): vznikat (vzniknout),

6. Proved'te slovotvorný rozbor následujících slov.

slovo	základové slovo	odvozovací základ	slovotvorný základ	slovotvorný formant	alternace
vápencový					
Stáří					
Říčka					
vystihující					
pojmenování					
vlastnost					
ztvárněný					

7. a) Vypište z textu příbuzná slova, jejichž kořenem je *zem-* (ze slova *země*).

Vyjmenujte některá další slova s tímto kořenem:

a) Vypište z textu příbuzná slova, jejichž kořenem je *tvar-*.

IV. Slovní zásoba

1. Nahrad'te synonymy tučně vytištěná slova

Kras a Punkva

Dvě **zajímavá** jména **svázaná** těsně s přírodními jevy **charakteristickými** pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a **ačkoli** dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela **nejasný**, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako **popisné**, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku. Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový **protiklad** ke slovesu *vznikati*.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, kulturní. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, pojmenování vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými **útvary**, jeskyněmi, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová **území** ztvárněná do typické podoby k nám na Moravu, ale i do jiných končin v Čechách i na Slovensku. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

2. Co všechno může pojmenovávat slovo *tok*?

3. Vysvětlete rozdíl mezi přídavným jménem vlastní ve spojeních:

vlastní názor vlastní jméno

4. Uveďte různá sousloví nebo volná spojení slov s přídavným jménem *popisný*.

5. Které významy následujících slov znáte?

balík, balíček

karta

soubor

V. Skladba

1. a) Podtrhněte v textu všechna souvětí a v každém z nich určete počet vět.

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a ačkoli dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela nejasný, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako popisné, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku. Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový protiklad ke slovesu *vznikati*.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, kulturní. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, pojmenování vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, jeskyněmi, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová území ztvárněná do typické podoby k nám na Moravu, ale i do jiných končin v Čechách i na Slovensku. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

b) Zakreslete plošné grafy souvětí, určete druhy vedlejších vět a poměry mezi souřadně spojenými větami.

2. Určete větné členy v následující větě. Pokuste se zakreslit plošný graf.

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří.

3. Kterým větným členem jsou tučně vyištěná slova?

Bylo to původně vlastní jméno, tedy **Kras**, **pojmenování** vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, **charakteristické** právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, jeskyněmi, podzemními toky apod.

Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová území ztvárněná **do** typické **podoby k nám na Moravu**, ale i **do jiných končin** v Čechách i na Slovensku. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

4. Podtrhněte přívlastky tvořené více slovy.

Dvě zajímavá jména svázaná těsně s přírodními jevy charakteristickými pro vápencové oblasti představují jazyková svědectví různého původu a různého stáří. Jméno říčky *Punkva* je velmi staré, a ačkoli dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela nejasný, přece jen toto pojmenování vzniklo kdysi jako popisné, vystihující vlastnosti tohoto vodního toku. Je totiž odvozeno od staročeského slova *ponikati*, což byl kdysi významový protiklad ke slovesu *vznikati*.

Slovo *kras* je u nás záležitostí novější, kulturní. Bylo to původně vlastní jméno, tedy *Kras*, pojmenování vápencového pohoří na Balkánském poloostrově, charakteristické právě nejrozsáhlejšími krasovými útvary, jeskyněmi, podzemními toky apod. Odtud bylo přeneseno už jako obecný název pro vápencová území ztvárněná do typické podoby k nám na Moravu, ale i do jiných končin v Čechách i na Slovensku. Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních jmen.

5. Kterými větnými členy jsou tučně vyištěná slova?

Dnes je jeho význam pro většinu lidí zcela **nejasný**.

Toto pojmenování vzniklo **kdysi jako popisné**.

Bylo to původně vlastní **jméno**.

Teprve pak se stalo součástí novodobých vlastních **jmen**.